

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยว หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The Potential of Tourism for the Development of Village Tourism at Nongsuang Village, Krasaeng Sub - District, Bangsai District, Ayutthaya Province

นัตยา เกตุสมบุญ¹, วันทนา เนาว์วัน²
 คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
 Nattaya Ketsomboon¹, Wanthana Naowan²
 Faculty of Management Sciences,
 Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
 E-mail: nattaya@aru.ac.th¹
 E-mail: nwanthana@aru.ac.th²

Received: November 9, 2018; Revised: May 9, 2019; Accepted: May 31, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยศึกษาบริบทศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวให้ยั่งยืนของหมู่บ้านหนองสรวง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน พบว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีอัตลักษณ์เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สิ่งดึงดูดใจที่สำคัญ คือ รูปแบบวิถีชีวิตริมน้ำและเกษตรกรรม ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีกิจกรรมฐานการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ที่น่าสนใจ แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน มี 3 ด้าน 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว ต้องสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบชนบท และสามารถถ่ายทอดให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบ เช่น การบรรยาย การถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อโซเชียล ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การสร้างกิจกรรมให้มีลักษณะเด่น ปรับปรุงความสะอาด และภูมิทัศน์ให้สวยงาม 2) ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว ต้องจัดการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ ควรนำสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมาจัดจำหน่าย 3) ด้านการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว ต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายและจัดกิจกรรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องกัน พร้อมทั้งต้องปรับปรุงข้อมูลข่าวสารในสื่อโซเชียลให้ทันสมัยหลายช่องทาง เป็นต้น

คำสำคัญ: ศักยภาพการท่องเที่ยว การพัฒนา หมู่บ้านท่องเที่ยว พระนครศรีอยุธยา

ABSTRACT

A study on the context of tourism potential for : promotion and sustainable development of Nangsuang Village is a qualitative research. The key informants were 30 people who were community leaders, community members, and related agencies. It was found that Ecotourism was the village identity as well as its tourism potential. The main attractions of the village were lifestyle of people living on the riverbank as well as their agricultural way of life, their sustainable living, the village learning center, and its learning activities. The guidelines on promotions and sustainable development of tourism were divided into 3 dimensions : 1) The dimension of tourist attraction : the community members needed to realize their urban way of life and also convey their knowledge to the tourists in various forms such as explanation, knowledge transfer through social media, tourism promotion, interesting activity creation, as well as clean and beautiful landscape. 2) The dimension of tourism readiness : the local guides should be trained, enough facilities and community products should be provided for the tourists. 3) The dimension of tourism marketing development : it was segmentation of target group and provide tourism activities as well as various channels and updates on social media.

KEYWORDS: Tourism Potential, Development, Village Tourism, Ayutthaya

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีการเจริญเติบโต มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างจากอุตสาหกรรมประเภทอื่น ก่อให้เกิดการกระจายอาชีพอื่นเข้ามาร่วมด้วย อาทิ โรงแรม ร้านอาหาร คมนาคม และขนส่งตามมา (กันทิมา จินโต, 2550) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ และพันธกิจกระทรวงมหาดไทย ข้อ 4 เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนภายใต้เศรษฐกิจพอเพียง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561ข)

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีการปรับแผนการส่งเสริมอุตสาหกรรมดังกล่าว โดยให้ความสำคัญการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ มากมาย อาทิ ดังที่ปัจจุบันมีชุมชนที่สามารถเปิดรับการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติประมาณ 30 ชุมชน และมีชุมชนที่อยู่ระหว่างการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้มีทั้งหมด 150 ชุมชนทั่วประเทศ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560) จากนโยบายรัฐเรื่องการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเขตพัฒนาการท่องเที่ยว 8 เส้นทาง 31 จังหวัด 125 หมู่บ้าน จัดอยู่บนพื้นฐานของอัตลักษณ์และภูมิปัญญาพื้นถิ่น วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของคนในชุมชน ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม และมีชื่อเสียง สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถ

ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชนได้ เพื่อสร้างรายได้ให้กับประชาชน เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน การเสริมสร้างอาชีพและรายได้จากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การผลิตสินค้าชุมชน การให้บริการลูกค้าในการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเครือข่ายผู้ผลิต/ชุมชน/การให้บริการ จะมีโอกาสมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมและการพัฒนาหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561ข)

นอกจากนี้ ยังมีหมู่บ้านที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวจากหลายหน่วยงาน เช่น องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) หรือตลาดต้องชมของกระทรวงพาณิชย์ มีหมู่บ้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่พัฒนาโดยองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (Jica) หมู่บ้านโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว รวมทั้งยังมีหมู่บ้านที่พัฒนาโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560) เพียงแต่ต้องหาคนที่เชื่อมลงไปถึงท้องถิ่น เพื่อกระจายความมั่งคั่งที่เกิดจากนักท่องเที่ยวลงไปถึงชาวบ้านในชุมชนด้วย ปีที่ผ่านมา พ.ศ. 2560 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดโครงการ “Village to the World” ปฏิบัติการเพิ่มมูลค่ายกระดับท่องเที่ยวชุมชน มีเป้าหมายเพื่อสร้างนวัตกรรมทางการท่องเที่ยวให้กับชุมชน เปลี่ยนการท่องเที่ยวไม่ผูกติดกับแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แต่นำเสนอเรื่องราวของกิจกรรมการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในชุมชนแทนเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว ขยายตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ๆ สร้างโอกาสให้ชุมชนมีช่องทางการตลาดที่จะหารายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดโครงการ “The Village Explorer # Let’s Explore the

World” เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนและครอบครัววงรุ่นใหม่พาเด็กๆ ไปเปิดโลกการเรียนรู้นอกห้องเรียน “School & Family Outing” ในชุมชนของไทย เพื่อช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนของไทยให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560)

หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีโอกาสในการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว (OTOP Village) เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่คงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่ ท่ามกลางแม่น้ำน้อย เจ้าพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (คณะทำงานแผนชุมชนหมู่บ้านหนองสรวง, 2561) และมีศูนย์การเรียนรู้ตำบลกระแซง เป็นชุมชนเล็กๆ ริมน้ำน้อยที่คนในชุมชนนำสิ่งที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การนำผักตบชวาที่ลอยอยู่เต็มแม่น้ำหลังบ้านมาทำเป็นหมวก กระเป๋า ตะกร้า มีการเลี้ยงไก่ เก็บไข่มาทำอาหาร ปลุกสวนผลไม้แบบผสมผสานและกินได้ตลอดทั้งปี มีการเพาะเลี้ยงจิ้งหรีด ที่น้องๆ จะได้ลองชิมเมนูจากจิ้งหรีดที่สุตแสนอร่อย และมีกิจกรรมสนุกสนานมากมายสไตล์ชุมชนร่อยๆ โครงการท่องเที่ยวชุมชน จะทำให้เกิดการกระจายรายได้ จากที่ปัจจุบันการท่องเที่ยวยังกระจุกตัว ประชาชนคนไทยซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวจะได้รับประโยชน์จากสิ่งที่เขาเมื่อรายได้ลงไปถึงพื้นที่ สถานที่เหล่านี้เป็นชุมชนที่พร้อมรองรับนักท่องเที่ยว พร้อมรองรับการจัดทำกิจกรรมอาสา และเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กๆ ที่จะช่วยพัฒนาจิตใจ อีกทั้งการเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวที่ลึกลงไปถึงชนบท ยังช่วยกระจายเม็ดเงินสู่เศรษฐกิจชุมชนฐานรากของประเทศด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560)

สถานการณ์ ปัจจุบันสภาพปัญหาของหมู่บ้านหนองสรวงในด้านความเข้มแข็งของชุมชนขาดกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้โดยชุมชน ด้าน

ความรู้และการศึกษา ค่านิยมของวัยรุ่นมักไม่ค่อยสนใจในการเรียนและเรียนไม่จบ เยาวชนไทยขาดโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น จากการวิเคราะห์ในสถานการณ์ของชุมชน พบจุดอ่อนในหมู่บ้านเหลือแต่ผู้สูงอายุ มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ขาดอาชีพเสริม ด้านการประกอบอาชีพและมีงานทำ เป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจของชุมชน คนว่างงาน ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูง ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ถนนแคบ พื้นถนนต่ำ ไฟฟ้าส่องทางยามค่ำคืนไม่ทั่วถึง แต่มีจุดขายเป็นหมู่บ้านที่มีอาชีพไม่เด่นมากนัก แต่ชาวบ้านจะมีความรักใคร่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน แนวทางการกำหนดแผนงานเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน มีสภาพปัญหา ดังนี้ ผู้นำชุมชน/องค์กร ขาดทักษะในการจัดองค์ความรู้ ชุมชนไม่มีระบบการจัดการองค์ความรู้ของชุมชน ขาดการแลกเปลี่ยนความรู้การพัฒนาจากภายนอกของหมู่บ้าน แผนงานดูแลความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบสภาพแหล่งน้ำ สาธารณะของชุมชนมีวัชพืช ผู้ประกอบอาชีพทางประมงใช้วิธีไม่เหมาะสมในการจับสัตว์น้ำ ชุมชนขาดการจัดกิจกรรมเพื่อบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม ประชาชนขาดความตื่นตัว ความตระหนักในเรื่องผลกระทบ (คณะทำงานแผนชุมชนหมู่บ้านหนองสรวง, 2561) ซึ่งปารีฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี (2556) ได้กล่าวในรายงานวิจัยการบริหารจัดการของกลุ่มพบปัญหาด้านระบบการบริหารจัดการไม่ดี และการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวบางอย่างไม่สามารถทำได้ตลอดทั้งปี และชาวบ้านขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขาดสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่อสิ่งแวดล้อมซึ่ง ปรัชญากรณ์ ไชยคช, นิสาชล สุกุลชาญณรงค์, และ นิธิกิตติกานต์ เหมสุวรรณ (2559) ได้กล่าวในรายงานวิจัย ชุมชนขาดข้อมูลด้าน

แหล่งท่องเที่ยวและโปรแกรมท่องเที่ยวภายในชุมชน เพื่อนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องนี้ โดยวิเคราะห์ถึงบริบท ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านให้ยั่งยืน เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเสนอ ผู้บริหารและสมาชิกในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว และสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการส่งเสริมพัฒนาจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนารายได้ และกิจกรรมต่างๆ สำหรับเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสมาชิกทุกคนเพื่อเปิดหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเส้นทางท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยกระดับชุมชนเพื่อสังคมและประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์บริบทหมู่บ้านและศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับ

ได้ทราบบริบทหมู่บ้านศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและแนวทางส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า การท่องเที่ยว เป็นเรื่องของการเดินทางที่เป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ มิใช่ถูกบังคับ หรือเพื่อสืบทอดแต่เพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่น เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจความสนุกสนานเพลิดเพลิน การ

ศึกษา ศาสนา กีฬา เยี่ยมญาติมิตร ติดต่อธุรกิจ การประชุมสัมมนา เป็นต้น มิฉะนั้นก็จะเป็นการเดินทาง ที่ไม่ใช่การท่องเที่ยว

ทฤษฎีการท่องเที่ยวชุมชน

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน หนึ่งใน ภาควิชาของ อพท. ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวโดยชุมชน Community - Based Tourism: CBT ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ((ร่าง) ชุดความรู้ “กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน”, มปป.)

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

องค์ประกอบหลักของ CBT มีอยู่ 4 ด้าน กล่าวคือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) องค์การชุมชน 3) การจัดการ 4) การเรียนรู้ ประเด็นสำคัญของแต่ละองค์ประกอบของ CBT ได้แก่

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

1.1 ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติ ที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

1.2 ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. ด้านองค์กรชุมชน

2.1 ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน

2.2 มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลาย

2.3 ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามา มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3. ด้านการจัดการ

3.1 มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว

3.2 มีองค์กรหรือกลไกในการทำงาน เพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้

3.3 มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

3.4 มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนด้านการเรียนรู้

3.5 ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและ วัฒนธรรมที่แตกต่าง

3.6 มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการ เรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

3.7 สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของ ชาวบ้านและผู้มาเยือน

4. ด้านการเรียนรู้

4.1 ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและ วัฒนธรรมที่แตกต่าง

4.2 ระบบจัดการให้เกิดกระบวนการ เรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

4.3 สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของ ชาวบ้านและผู้มาเยือน

การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนา ชุมชนอย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยว กับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิต

เป็นทรัพยากรเดียวกัน วัฒนธรรมธรรมและสังคมเป็น ตัวขับเคลื่อนเรื่องจิตวิญญาณของชุมชน ในการ สร้างความสัมพันธ์กันภายในชุมชนและความสัมพันธ์ กับภายนอก ควรจะเชื่อมโยงให้เห็นการท่องเที่ยวกับการ พัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนมีหลักการดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด ทิศทางและตัดสินใจ
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่าง วัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คน ท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ ของชุมชน

สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเป็น สิ่งที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย และมีความสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายของนักท่องเที่ยว ทุกคน ประกอบด้วยดังนี้

1. ที่พัก ที่พักแรม (Accommodation) หรือที่พักสำหรับคนเดินทางหรือเมื่อถึงจุดหมาย ปลายทาง

2. อาหารและสถานบันเทิง (Food and Entertainment) การบริการอาหารและเครื่องดื่ม สำหรับนักท่องเที่ยว 1) การบริการในยานพาหนะ ระหว่างการเดินทาง 2) การบริการในที่พักรับหรือ โรงแรม 3) การบริการอื่นๆ ดังนี้ ร้านอาหารไทยและ อาหารพื้นเมืองแต่ละท้องถิ่น ร้านอาหารประจำชาติ ต่างๆ ร้านอาหารและสวนอาหารทั่วไป ร้านอาหาร งานด่วน (Fast-Food) สถานบันเทิงนับเป็นสิ่งดึงดูด ใจนักท่องเที่ยวจะมีสถานบันเทิงหลากหลาย สำหรับ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อาจให้บริการควบคู่ไปกับการ บริการอาหารและเครื่องดื่ม

3. การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ การ บริการนำเที่ยว ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของ ธุรกิจนำเที่ยว คือ การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการจัด หรือการให้บริการหรืออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการ เดินทางที่ธุรกิจนำเที่ยวจึงเป็นส่วนสำคัญของ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ซึ่งอาจแบ่ง ประเภทของการบริการนำเที่ยวได้ดังนี้ 1) การนำเที่ยว นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ (Inbound Tour) 2) การนำเที่ยวคนในประเทศไป ท่องเที่ยวต่างประเทศ (Outbound Tour)

มัคคุเทศก์ (Tourist Guide) เป็นผู้ที่ทำ หน้าที่ให้บริการนำเที่ยวในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้ที่นำ นักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่หรือบุคคลโดยได้รับ ค่าตอบแทน แบ่งได้ดังนี้ 1) มัคคุเทศก์นำเที่ยว นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ เป็นมัคคุเทศก์ในธุรกิจนำเที่ยวประเภทการท่องเที่ยว ชาวเข้า 2) มัคคุเทศก์นำเที่ยวคนในประเทศไปท่องเที่ยว ต่างประเทศ เป็นมัคคุเทศก์ในธุรกิจนำเที่ยวประเภท การท่องเที่ยวชาวออก 3) มัคคุเทศก์นำเที่ยว

นักท่องเที่ยวภายในประเทศ เป็นมีคฤเทศก์ในธุรกิจ นำเที่ยวประเภทการท่องเที่ยวภายในประเทศ

4. สินค้าที่ระลึก เนื่องจากการผลิตสินค้าที่ระลึก เป็นลักษณะของอุตสาหกรรมขนาดย่อมหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือในชุมชน ซึ่งกระจายอยู่ในภูมิภาคต่างๆ โดยอาศัยแรงงานศิลปะและความประณีต และใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทำให้เกิดการจ้างงาน การกระจายรายได้ การเพิ่มมูลค่าแก่ทรัพยากรในท้องถิ่น รวมทั้งการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปหัตถกรรม และเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย สินค้าที่ระลึกการท่องเที่ยวจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่น

5. ระเบียบพิธีการเข้า-ออกประเทศ นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะต้องปฏิบัติตามระเบียบพิธีการเข้า-ออกประเทศนั้นๆ เพื่อการควบคุมและตรวจตราการเดินทางเข้า-ออกประเทศ การจัดเก็บภาษีศุลกากร และอำนวยความสะดวกให้กับชาวต่างประเทศที่จะเดินทางเข้ามาเพื่อการท่องเที่ยวหรือธุรกิจ

6. โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ปัจจัยพื้นฐานที่ให้บริการแก่ประชาชนในประเทศและถือเป็นปัจจัยพื้นฐานทางการท่องเที่ยวเนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในประเทศใดก็ตาม จะใช้บริการสาธารณูปโภคในประเทศนั้นด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มาตรฐานทัดเทียมอารยประเทศ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อประชากรในพื้นที่ ยังเป็นการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

กรมการพัฒนาชุมชนได้ดำเนินโครงการหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว: OTOP Village มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมโยงสินค้า OTOP ที่สะท้อนอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม และ

วิถีชีวิตในท้องถิ่นนั้นๆ เข้ากับแหล่งท่องเที่ยวและบริการ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งจากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องพบว่าโครงการดังกล่าวมีเป้าหมายในการส่งเสริมให้ชุมชนตื่นตัวและเกิดการรวมพลังชุมชนในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทรัพยากรของชุมชนให้มีคุณค่า สร้างงานสร้างรายได้ให้ชุมชน และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างทั่วถึง กระตุ้นเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561ก)

การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ต้องปรับปรุงความสะอาดและภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามและน่าสนใจมากขึ้น เน้นด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว ชุมชนควรจัดการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

เกณฑ์การพิจารณาศักยภาพที่ครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ (วิภาศรีระทุ, 2551)

1. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านพื้นที่ คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะหรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ สถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความง่ายในการเข้าถึง เช่น สภาพของเส้นทาง ฤดูกาล ระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นต้น

2. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียง การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก ในการเข้าถึง เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ การจัดการควบคุมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ (Over Carrying Capacity) การจัดการควบคุมกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่

3. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

4. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่าองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจ หรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี (2556) ศึกษาเรื่องการศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโตนป่าหน้น อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล พบว่าเพราะการพัฒนาการตลาด จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจจะสามารถดึงดูดกลุ่มวัยรุ่นวัยทำงาน นอกจากนี้ต้องจัดทำคู่มือ แผ่นพับไปลิ่วและพัฒนาเว็บไซต์ สำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวด้วย

ปรัชญากรณ์ ไชยคช, นิศาชล สกุลชาญณรงค์, และ นิธิกิตติกานต์ เหมสุวรรณ (2559) ศึกษาเรื่องศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 10 อำเภอเบตง จังหวัดยะลา พบว่าควรพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว เช่น ป้ายชี้ทาง ป้ายสื่อความหมาย ปรับปรุงถนนเข้าหมู่บ้าน และส่งเสริมให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ประวัติศาสตร์หมู่บ้านด้วย การพัฒนาตลาดท่องเที่ยว ที่ต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายและจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้อง ปรับปรุงข้อมูลข่าวสารในสื่อโซเชียลให้ทันสมัย

วันทนา เนาว์วัน และ ล้ายอง ปลั่งกลาง (2556) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าพื้นที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีเกาะขนาดเล็กสวยงาม สามารถล่องเรือชมวิถีชีวิตริมแม่น้ำและไหว้พระทำบุญ มีวัดสองฝั่งซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว บรรยากาศแบบชนบทดั้งเดิม ที่มีความสงบและควมมีไมตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย มีกระบวนการดำเนินการดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยประกอบด้วย 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 1 ตำบลกระแซง และ 2) กลุ่มผู้นำชุมชน และตัวแทนของบุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ผู้อาวุโส และพัฒนาชุมชน เป็นจำนวน 30 คน (คณะทำงานแผนชุมชนหมู่บ้านหนองสรวง, 2561)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) คู่มือการบริหารโครงการหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว (OTOP Village) 8 เส้นทาง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561ก) หลายเสน่ห์หลากหลายผลิตภัณฑ์คู่มือการดำเนินงานโครงการหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว (OTOP Village) 8 เส้นทาง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561ข) รายงานการวิจัย บทความในวารสาร เช่น ศักยภาพของชุมชนย่านคลองดำเนินสะดวกในการจัดการการท่องเที่ยวแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay) (กันทิมา จินโต, 2555) ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 10 อำเภอเบตง จังหวัดยะลา (ปรัชญากรรณ์ ไชยคช, นิตาชล สกุลชาญณรงค์, และ นิธิกิตติกันต์ เหมสุวรรณ, 2559) การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอควนโดนและบ้านโดนปานัน อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล (ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พิชรินทร์ เสริมการดี, 2556) การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี (พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, 2553) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วันทนา เนาว์วัน, และ ลำยอง ปลั่งกลาง, 2556) สถิติและรายงานจากหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ศูนย์วิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทยลิส (Thailis) และบทความจากเว็บไซต์ นำเนื้อหาและประเด็นสำคัญ ด้านบริบท

ของชุมชน แหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว ศึกษาที่รวบรวมมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่รวบรวมได้จากแหล่งปฐมภูมิ เช่น ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

2. แหล่งปฐมภูมิ ดำเนินการโดย

2.1 การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ผู้นำอาวุโส และพัฒนาชุมชน กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เช่น ความพร้อมของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

2.2 การสำรวจ ใช้แบบสำรวจชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลของบริบทในสภาพทั่วไปของชุมชน เน้นบริบทสภาพทั่วไปของชุมชน ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ตัวแทนชุมชน จำนวน 18 คน หน่วยงานของรัฐ จำนวน 5 คน และหน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในด้านแหล่งท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการรวบรวมและทบทวนข้อมูลเชิงลึกในรายละเอียดข้อมูลหลักที่ต้องการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำโดยวิธีการดังนี้ 1) ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิและปฐมภูมิ จัดแยกเป็นหมวดหมู่วิเคราะห์ตามลำดับ อาทิ แหล่งท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความพร้อมที่สอดคล้องเหมาะสมแต่ละหมวด และตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2) ตรวจสอบและตีความ

ข้อมูลร่วมกับประชาชนในชุมชน และ 3) ผลการวิเคราะห์ ที่ความหมาย นำมาตรวจสอบอีกครั้งเพื่อให้ได้แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชนร่วมกับชาวบ้านและตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดเสวนากลุ่ม และด้วยสถิติเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. บริบทของชุมชนเป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานานไม่ต่ำกว่า 350 ปี ในสมัยก่อนพวกมอญและพม่าค้าทองคำที่มีอาชีพค้าขาย โดยใช้เรือกระแซง เป็นเรือขนาดใหญ่ล่องมาตามแม่น้ำเจ้าพระยาและได้จอดแวะพักเรือบริเวณตำบลกระแซง ต่อมาอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลกระแซงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ด้วยการทำนา ปลูกข้าว การทำประมงในแม่น้ำ การประกอบอาชีพ ชุมชนมีจุดแข็ง คือ ยังคงสภาพวิถีชีวิตแบบชาวบ้านริมน้ำและทำการเกษตร มีทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนที่เป็นจุดเด่นที่น่าสนใจ เช่น กุ้งแม่น้ำ ปลาแม่น้ำ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การนวดแบบโบราณ การกวาดยา การฟั่น (หมอชาวบ้าน) เป็นต้น ช่างฝีมือ งานสานไม้ไผ่ งานเรือกระแซงจำลอง ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น ทำขวัญข้าว รำกลองยาว ทำบุญประจำปีบวงสรวงพ่อปู่แสงอาทิตย์ เรื่องเล่าประวัติความเป็นมาของชุมชน และตำนานของพ่อปู่แสงอาทิตย์

2. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านจะมีอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ รูปแบบวิถีชีวิตริมน้ำและเกษตรกรรม ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีฐานการเรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้ตำบล ที่คนในชุมชนนำสิ่งที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การนำผักตบชวาที่ลอยอยู่เต็มแม่น้ำหลังบ้านมา

ทำเป็นหมวก กระจเป่า ตะกร้า มีการเลี้ยงไก่ เก็บไข่สดมาทำอาหาร การเลี้ยงจิ้งหรีด การทำนาแปลงสาธิต กิจกรรมตกปลา หรือการนั่งเรือชมแม่น้ำ ที่พักแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น

3. แนวทางส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชนให้ยั่งยืน แบ่งเป็น 3 ด้านดังนี้

3.1 ด้านแหล่งท่องเที่ยว มีความเหมาะสมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนในรูปแบบริมน้ำ และเป็นแหล่งเรียนรู้ในการทำเกษตรแบบผสมผสาน ต้องสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบชนบทเพื่อเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และสามารถถ่ายทอดให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น การบรรยาย การถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อโซเชียล ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน การสร้างกิจกรรมให้มีลักษณะเด่น นอกจากนี้ควรปรับปรุงความสะอาด ภูมิทัศน์ให้สวยงาม

3.2 ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยวชุมชน ต้องจัดการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและเยาวชน ในเรื่องบริบทของพื้นที่ ประวัติความเป็นมาของชุมชนและกิจกรรมต่างๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้และเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน นอกจากนี้ ต้องเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ แก่นักท่องเที่ยวได้แก่ ที่พัก (โฮมสเตย์) อาหาร จุดนัดพบและจุดจอดรถของชุมชน ร้านค้าของผลิตภัณฑ์ชุมชน ห้องน้ำ การเดินทางของรถประจำทางที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ป้ายบอกเส้นทางท่องเที่ยว หน่วยรักษาความปลอดภัย เป็นต้น และต้องนำผลิตภัณฑ์สินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมาจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เช่น ขนมพื้นบ้าน ผักสดปลอดสารพิษ กุ้งแม่น้ำ ปลาแม่น้ำ ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา (ตะกร้าหมวก) เรือกระแซงจำลอง อุปกรณ์จับสัตว์น้ำ เป็นต้น

3.3 ด้านการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว ต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายและจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย จากการสำรวจกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นเยาวชน วัยทำงาน ผู้สูงอายุ ครอบครัว กลุ่มเพื่อนฝูง กิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับกลุ่มดังกล่าวต้องหากิจกรรมที่น่าตื่นเต้นและน่าสนใจ ควรทำข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น คู่มือ แผ่นพับ ใบปลิวและป้ายบอกทางให้เพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งควรปรับปรุงข้อมูลข่าวสารในสื่อโซเชียลให้ทันสมัยอย่างหลากหลายช่องทางตลอดเวลา และจากการสนทนากลุ่ม ร่วมกันกำหนดรูปแบบโปรแกรมท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน ดังนี้

วันที่ 1 เรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนด้านการเกษตร

9.00-9.30 น.	สักการะศาลพ่อปู่แสงอาทิตย์
9.30-12.00 น.	เที่ยวชมแหล่งเรียนรู้ในฐานต่างๆ อาทิ หมวกกระเป่า ตะกร้าจากผักตบชวา
12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00-16.00 น.	การทำนาแปลงสาธิต
16.00-18.00 น.	กิจกรรมตกปลา
18.00-20.00 น.	รับประทานอาหารเย็นจากเมนูพื้นบ้าน
20.00 น.	เข้าที่พัก พักผ่อนตามอัยาศัย

วันที่ 2 เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน

05.30-7.00 น.	ยามเช้า ใส่บาตรเช้า ริมแม่น้ำน้อย
7.00-8.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
8.30-12.00 น.	กิจกรรมการเพาะเห็ดฟาง ขั้นตอนการเผาถ่านและวิธีการผลิตน้ำส้มควันไม้
12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-15.00 น.	แวะซื้อผลิตภัณฑ์และสินค้าจากชุมชนเพื่อเป็นของฝากของที่ระลึก
15.30 น.	เดินทางกลับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. บริบทชุมชนมีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ รูปแบบวิถีชีวิตริมแม่น้ำและเกษตรกรรม พื้นที่ของชุมชนมีความเหมาะสมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนในรูปแบบบริมน้ำ เช่น งานวิจัยของ วันทนา เนาวัฒน์ และ ลำยอง ปลั่งกลาง (2556) เพราะพื้นที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีเกาะขนาดเล็กสวยงาม สามารถล่องเรือชมวิถีชีวิตริมแม่น้ำและไหว้พระทำบุญ มีวัดสองฝั่งซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว บรรยากาศแบบชนบทดั้งเดิม ที่มีความสงบและควมมีไมตรี

2. ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านที่มีอัตลักษณ์เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ รูปแบบวิถีชีวิตริมแม่น้ำและเกษตรกรรม ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เช่น งานวิจัยของ ปาณิฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี (2556) ที่ต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

3. แนวทางส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชน ต้องเน้นด้านแหล่งท่องเที่ยว คนในชุมชน หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยการสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบชนบท เพื่อเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน การสร้างกิจกรรมให้มีลักษณะเด่น นอกจากนี้ ควรปรับปรุงความสะอาด ภูมิทัศน์ให้สวยงาม ตามแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวถึงเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถทำได้โดยการสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ต้องปรับปรุงความสะอาดและภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามและน่าสนใจมากขึ้น เน้นด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว ชุมชนควรจัดการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว ดังเช่นงานวิจัยของ ปรัชญาภรณ์ ไชยคช, นิศาชล สุกุลชาญณรงค์, และ นิธิกิตติกานต์ เหมสุวรรณ (2559) ควรพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว เช่น ป้ายชี้ทาง ป้ายสื่อความหมาย ปรับปรุงถนนเข้าหมู่บ้าน และส่งเสริมให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ประวัติศาสตร์หมู่บ้าน ด้วยการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว ที่ต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายและจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้อง ปรับปรุงข้อมูลข่าวสารในสื่อโซเชียลให้ทันสมัย เช่น งานวิจัยของ ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี (2556) เพราะการพัฒนาการตลาด จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจจะสามารถดึงดูดกลุ่มวัยรุ่นวัยทำงาน นอกจากนี้ ต้องจัดทำคู่มือ แผ่นพับ ใบปลิวและพัฒนาเว็บไซต์ สำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิธีการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวชุมชนจากหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อนำมาเปรียบเทียบและนำมาเป็นตัวอย่างที่ดีของการบริหารจัดการในการจัดทำหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชนที่ดีต่อไป

2. สมาชิกและผู้นำในชุมชนของหมู่บ้าน ควรเพิ่มการสร้างเครือข่ายชุมชน ทำความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชนเมื่อได้รับการสนับสนุนให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชน เช่น การจัดบ้านพักโฮมสเตย์ ศูนย์การประสานงานด้านการท่องเที่ยว ดูแลด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค ฯลฯ

3. บุคลากรในชุมชนพัฒนาตนเองให้เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและการเป็นเจ้าของที่ดี ในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านผ่านการอบรมจากสถาบันการศึกษา

4. ผู้นำและสมาชิกในชุมชนเสนอโครงการของงบประมาณเพื่อพัฒนางานด้านต่างๆ ในชุมชน พัฒนาปรับปรุงสาธารณูปโภคของชุมชนทุกๆ ด้าน เพื่อเตรียมความพร้อมกับการรับนักท่องเที่ยว ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ทำป้ายบอกทาง การประชาสัมพันธ์ สถานที่จอดรถ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2561ก). *คู่มือการบริหารโครงการหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว (OTOP Village) 8 เส้นทาง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

กรมการพัฒนาชุมชน. (2561ข). *หลายเส้นทางหลากหลายผลิตภัณฑ์คู่มือการดำเนินงานโครงการหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว (OTOP Village) 8 เส้นทาง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561ค). *เปิดมิติใหม่ หมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2562, จาก <https://www.ryt9.com/s/prg/2880976>
- กันทิมา จินโต. (2555). *ศักยภาพของชุมชนย่านคลองดำเนินสะดวกในการจัดการการท่องเที่ยวแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home stay)* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). ททท. *ตอบโจทย์ท่องเที่ยวชุมชน*. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.thairath.co.th/content/1110939>
- คณะทำงานแผนชุมชนหมู่บ้านหนองสรวง. (2561). *แผนชุมชนหมู่บ้านหนองสรวง ประจำปี 2561*. พระนครศรีอยุธยา: ผู้แต่ง.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- ปรัชญาภรณ์ ไชยคช, นิศาชล สกกุลชาญณรงค์, และ นิธิกิตติกานต์ เหมสุวรรณ. (2559). ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 7 เรื่อง *ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนา 10 อำเภอเบตง จังหวัดยะลา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี. (2556). การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอควนโดนและบ้านโดนปานัน อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 27(83), 97-112.
- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553). *การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- รุ่งราตรี อึ้งเจริญ, และ ชวลีย์ ณ ถกลาง. (2560). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 11(1), 133-148.
- วันทนา เนาว์วัน, และ ลำยอง ปลั่งกลาง. (2556). ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ “ศรีนครินทรวิโรฒวิชาการ” ครั้งที่ 7 เรื่อง *การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (น. 458). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิภา ศรีระทุ. (2551). *ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์* (สารนิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว. (2561). สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2561, จาก <https://tourismatbuu.wordpress.com/อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว/สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว/>
- (ร่าง) ชุดความรู้ “กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน”. (มปป.). สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2562, จาก www.dasta.or.th/dastaarea7/attachments/article/118/file1.docx